

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди

Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1967 ч. МАИ 30 ВТОРНИЙ № 125 (6762)

Өртөө 2 көп.

Колхоз тудуунга — индустриалдыг метод

Колхозтар арасындагы тудуу орг... колхоз арасындагы тудуу орг...

Сирия Араб Республиканын күрүнө баштыны Москвага келген

МОСКВА. (СЭТА). Сирия Араб Республиканын күрүнө баштыны...

Тарылга доозулган

НЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. (Телефон-биле). Барын-Хемчи районунун «Бар...

Салбырнын ногаажыларында

Улут-Хем районда «Улут-Хая» совхозунун Көк-Чыраа салбырнын ногаажыларында...

20 центнерден өрү

Улут-Хем районда «Бүш-ажылдың жостуу» колхозунун таралжыларында...

Чажылга дооступ турар

БАЙ-ХААК. (Телефон-биле). Танды районунун аял-агыларында...

Депутат сонгучуларында

НЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. (Телефон-биле). ССРЭ-нин Дээди Совединин...

Кызыл-Тараачыларда

Сарыг-Септик амырдык хандырыгынын арасында Улут Октябрь...

Бедик шаңнал-биле

«Көдө айыл-агый бүдүргөткөн жөңдөрүнүн үдүт чедишканын...

Совет Эвилелинин Коммунисттик партиясынын Төп Комитединге

Чурттуд хой националдыг бүгү литератураарын төлөөлөн совет чогаалчыларынын...

Вьетнам илгерилей турары улушту эрге-ажыктарында аңгыда өскө эрге-ажыктар...

Бистин ажыл-чорудуга чыдаг идеологтук демселдиг байдалында боттайн турарын...

Совет Эвилелинин Чогаалчыларынын IV съезди

Н. В. Подгорный Афганистанче чорупкан

Афганистаннын Хааны Мухаммед Захир Шахтын чалаанын эзугаар ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный албаннын аян-чоруун кылып...

Чогаалчыларнын IV съезди доозулган

ССРЭ-нин чогаалчыларынын IV съездин аялы хун үрүңдүзүсү, совет литература дугайында...

Съездин делегаттары ол документтин хулафатын аңгы-аңгы...

Бистин вьетнам эштерлесе бистер олардын биле кады бир, колхозустан тугурун алган турар бистер дээрин...

Съездин делегаттары ол документтин хулафатын аңгы-аңгы...

Съездин делегаттары ол документтин хулафатын аңгы-аңгы...

Съездин делегаттары ол документтин хулафатын аңгы-аңгы...

ССРЭ-нин Чогаалчылар Эвилелинин баштаар черинин пленуму

ССРЭ-нин Чогаалчылар Эвилелинин съездин сонгуттурган чаа баштаар черинин пленуму болган.

«Көдө айыл-агый бүдүргөткөн жөңдөрүнүн үдүт чедишканын дээринде тудуу орг...

БЕДИК ХАРЬЫСАЛГА

ЭРТЭНГИ саалаа доозуулсан. Фермангийн инжнери хөвужуу шүүжүү үүсгүүр бирик, Ондар Шапгар-оол ахын мунга, совхоз контораиче хапсан. Фермангийн эргелекчин болгон нийдэл партия эге организацын секретари, бичежк дурт-сынныг ол анык ар бодуну хүн бүртүү, чутула, оваадан болбас ажлынше бо эртэн баа-ла уаажынаын ол.

Конторада кижэ эмгекж. Шапгар-оол фермангийн сүт саалазын баа чабдаагыг эргелд тусурын дугайнда өтөдүн дужаагаш, совхоз директор-биле журашсан.

— Инжнериэрийн сугтад кандмг туурп тур? — деп, директор айттыр.

Сугта дугайнда айтырм бригадир Шапгар-оолу баа-ла дувурдиг турган: каа, иинг хүнер ургучулаа келген.

— Шыкта сугт кайда-даа бар-дыр. Моон ниве, согул болуу черлер хей. Ичталаа-даа хөл кыдында өптг черлерге чоорту чооктуулар ораны чутула болгай, директор.

Бо дэрге ажилында сагшн човаа-чал кижини сеткинле чөөк чарындыр. Ичталаа, сеткиле чөөк нидг чутулажыныг куведит, анда анык Шапгар-оол совхозтун партия комитетини секретари Михаил Сургович Дамдыга бола чедэ бөр. Партия ажилында дамарышкан чутга оларын араагына эгелээр. Чок болза, партия эге организацын партия-организацын ажилы экижиде хемгелер дугайы, чок болза фермада коммунист бурзунуу ажил, амьдралын дугайы, азы партия хуралына кандинг-бир айтырмын канчаар тургуары —

Коммунист бурзуу-биле ажил — оларын кижэ бурзууну ажил-чарына, ажилында болгон хууда чурталтагында чедир ажил дээрин селдээр Шапгар-оол-даа, эге организацын бюрө кижигунери-даа эки билдирер. СЭКП-нин хураагында бо чылны кирген Моонгуш Этек эртен дерт айларда инек бурзуунден 558 килограмм сүтүү саап алган, эки кертүүтүн чедир аалга, ону мактал-шаннала чедирген; коммунист хойжу Оюн Дажый-оол чус хойдан чус ий хуралына камтаал алмга, ону хуралаа даан, шааннаа; коммунист М. Куулар биле О. Хордуваа бот-боттарына идеяшсе болуу турган, алгыш-кырмыш кылгытарга, оларга партияж кетчег хураагына — бо бүгү болза кижилер-биле ажилын ой-шанада ара-хемгелер-дир. Топ сүт-бараан фермангийн коллективни бирги кварталда күрүнеге сүт саалар планын ажил күсеткеш, ам темпийн ийги кварталда кошкатын ахылдап турар. Оч хей-артг кижилер-биле коммунист.

СОВХОСТА чедир партия эге организацын бар. Оон ийад, ховга сезондун ажилы барымдаалап, ийн партия болуун тургуурун турар. Ичталаа, бир талазында, хей-хей коммунистери каттыштырып турар, ийн талазында, чамдызын араан ирак болгонидан ол эге организацын хуурауунага бергелер таваржып турар.

Эге организацын хуурауу экижидерин аргалары чедир? Индг айтырмын партиямуун бюрө кижигунери сүмелсип, чутулажип турган. Чуну-даа мурунда, эге организацын бурзуунге бюрө кижигунери доктамаал баар, практик дүзүн чедирер ужурлуу турган. «Он хураалын бизиэ бюрө кижигунери идеяшсе күсөдиг турар» деп, эш Дамды чутулап турар. Ичталаа, хураал-даа совхоз төвүндө эч ирак — Бара-Хаак салбырыч кичингег чүге коошкак турбушаанга? Оон ажилында улуг четпестер чүге чыл бурч каттап турарыл? Бюрө кижигунериэрийн ургучу баар, ханы тагынар чери бо салбыр, инда партия организацын болуу ужурлуу.

Бюрө кижигунери бедик харымсалгазын үнелер турарын бо партиямуун дуржуугаагандан көрүп болуу. Совхозта херезженер чөвүлелини дүзүлгө, бюрө кижигунери Мария Хертек — мында хундүкелдиг кижилерин бирээни. Оон удуурткын чөвүлел херезженерге келээлери — дисциплина, журажылгаарын организаца, сугт чагайжылдагына идеяшсе киржип, совхоз ажилын херезженерин культуурауу чагай амьдралын бедирини дөмдө — куумчу байрлалдарын эрттирп турар. Совхозтун удуурткылары — директор Валентин Сапельин, ажилын комитетинин даргазы Моонгуш Монгуш-оол, кедээ Совет даргазы Ондар Назын-оол олар боттарынын хун бурч ажилын чорударда, партиямуун-биле харылажып, сүмелсип турар.

КОММУНИСТИН хууда харымсалгазын дугайында айтырм — партия-организацын ажилда бир кол чүү. «Тилекте» совхозтун партиямуун ажилыны бурзуунуу коммунист практикадан дашкаарлаптайн турар. Коммунист хууда харымсалгазына дамарышкан «коммунист ады даандырып тур» деп хун айтырмын партия хуралы эртен чыл-

дын төңүзүнде болгон. «Бис моон мурунда, коммунистери харымсалгазын болгон бот-инженерин дугайын хуралдага тодаргай чутулашпай турдуус. Оон харызы-биле хей-хей коммунистери ажилы, амьдралын талазы-биле кандинг-бир характеристика бөри, эге организацын коммунист-биле ажилын кандинг аны-биле үнелээр берге турган. Ам партияж даалгаарын коммунистери канчаар күсөдиг турарын, организацын ажил-херезжге оларын киржиге тустус эге организацын ажил-биле чамдык чижестерге көргүчү, чутулап болуу бис» деп, эш Дамды илеткелеге чутулап турар.

Партияж даалганы ак селкидиг күсөдиг, ажилга бот-инженерин келүүсү партия коммунистери санын көвүдөт. Олар — хойжу Куулар Дажы-Серен, саанчылар Ондар Поркумаа, Ондар Чекемаа, бригадир Василлий Ичгач, анык коммунист Татьяна Ондар болуу эскелер-даа. Коммунист Ондар Поркумаа-биле бизиэ бөдөдүйсө бо-ур.

— Саанчыларын ажилга харымсалгазын, фермангийн аргы-шеверин хуураа даалгалып дурт селер, ол даалга силерге кайы хире тааржымды?

— Бо даалганы ийи чыл хире күсөдиг келеш, элэон чагыга бердим. Коммунист кижэ ажилга мергежир дурдуулгун. Оон ийад, чагыга ола-ла даалганы бергеш туруп бээр, чамдыкта солон эвес алаар шыкаш-тыр. Чикээ кылдыр чутулап келер: силерин фермада коммунистери ам партияж кандинг даалгаларын немеп болуур? — Чикээ, социалистг чарыш биз-

гымдыгалы болуун партиямуун чедир алган.

Кижилерин ажилы-чагында болгон ажил-херезжге четпестер-биле демнесди эге организацын бурзуу хуураалы чорудар ужурлуу. Ичталаа-даа партиямуун эге организацын ажилына контрооль доктаамал чорутуулу турар. Малчынарда чамдык кижилер өөрмейн, ном, солон номчурунга ханыкшы-вайн турары мадаа чижек болуу.

Масса-биле, оон муракчы отряды — коммунист-биле ажилы сайырангайжылар даш партиямуун, оон бюрөдо моон сонгаар-даа хей чүгүдү кийлер дээринге бузуур партия бис.

ШАМБАЛЫГ салбары партия эге организацын эртен өтөг-соцгудалымг хуураалыга ол организацын ажилын багай деп санаар партиямуун билдигир. Оон ажилын экижидер даш кандинг кетчег алындыр? Кел дашыр кштуу шилин алып даш чуну кылганмы?

Партиямуун болуп турганы-биле алырга, Шамбалыгынын суурунда чурттап, ахылдап турар шымак коммунистери дашын алган, партия ажилын экижидиг болуу арга бар болгон. Оон ийад, салбырын партия организацын Куулар Дажы-Серен шыкаш муракчы коммунист хойжулар бар болгонда, олар баа-ла хей чүгүдү кылды болуу турган. Ичталаа баштайгы ол болгаа холбоштыр чамдык хемгелер алынтган: партия эге организацын секретаринын совхоза организацын семинарына Шамбалыг эге организацын секретари Ондар Дамчий-оол кирешкен, партиямуун чамдык бюрө кижигунери

ОКТАБРЬНЫН 50 ЧЫЛЫНГА

Хүлээлгелер күүселдези

Бо чылдың январь айда СЭКП Топ Комитетин Октябрынын 50 жылдык бөлөткөсүндиг дугайында доктаамал хураал алган. Нормо ажил агымын, улууртун болгон уауе ажил-агымнын, өскөдө адмиралын ажил-инженерини Октябры байрлалына ут-куштур алган социалистг ху-дөөлөдери дөткөншаан, улуг юбилейге холбоштыр белгелек ажилдарын чер болгонга кабар-тырын сүмелсөө.

Юбилейге турасааткан социалистг чарыш бизиэ республикамыстың улуурт бүдүрүлгелеринде, тудуг болгон транспорт организацыларында баа-ла кабарган. Юбилейинг байрлалына чедир үр эвессе артан. Республикамын улуурт бүдүрүлгелеринин тудуг болгон транспорт коллективтеринин боттарына алган социалистг хуааагыларынын канчаар боттангы турарын дугайында чамдык тундурларын үндүрүп болуу.

Юбилейинг чамдык эртен айларда Тываның улууртунун ажилдарын багай эвессе юр-гучуларын чедип алган. Эртен дөрт айларын планын онаалады билсең улууртуну 108,5 хуу күсөткөн. Пандан ажалр 831 муу рубльдин продукцияын бүдүрбөн. Бо бааза республиканын анык улууртунун ажилдарын анык юбилейге төлөгит бөдө болуу. Чүл дэрге улуурт ажилдарына чыл эгелеште октябры байрлалына холбоштыр белгелек социалистг хуааагыларын ап тура, бо чылдан пандан ажалр 600 муу рубльдин продукцияын Төрөөн чуртка бөр деп хуааагыны алган турганар. Эртен чылдын ол үеин-биле дөдөөлөгөн, ийги-ти продукция бүдүрүү 6,7 хуу өскөн ийикке, азы 668 муу рубльге немешкен.

Чыл бурда ден-деск ажилдап, боттарына алган социалистг хуааагыларын ажалр күсөдиг турар бүдүрүлгелер бисе хей Чикээлээрге, Чадаланын хонур даш рарзан, Кымыдын электоратшылы, республика типографиязы, «Тыва даш-дугу» комбинат болгон оон-да өскө бүдүрүлгелер социалистг хуааагыларын эн күсөдиг турарлар.

Чадаланын хонур даш рарзан — республикада ийи алап бүдүрүлгелерин бирээ. Ичталаа-жок бо бүдүрүлгө эртен чылдын совгү кварталында эгелеш, бүдүрүлгө талазы-биле энг юр-гучулар даш СЭКП обкомуну, Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелини болгон облпрофсоветтин бүдүрүлгелер араанын шыкын Кызыл тугун бисмы-биле тудуу келген. ССР-инг хонур даш улууртунун бүгү-эвессе чарыжына үшкү черин эвессе болгон ашы шапталын алган. Партия административназын, партия болгон хей-ийги ораныра дагыларын оргузуна социалистг чарышты калбартын, оларын бериш бүдүрүчүлүг ажилдарына таарымчалыг байдалды тургууу даш тодаргай хемгелер тургууу даш админтан дэрин билдирген. Бо коллективтин кижигунеринде наймырал, бот-боттарына дуваалажы, хождунд-

Республика типографиясында күш-ажылым салыпчылары хей, Олга Е. Петрова хонаары. Дуржугалыг өрүчүгө совгү үеде, нарын өвүлгөлөр — дипломнар, күндүлөл бижиктерин болгон чараларда кылырын дэрген. Оон өрэн материалынын шынары үргүлчү кончуг эки болуп турар. ЧУРУНКА: Е. А. Петрова.

КЫЗЫЛ ТУКТУН ЭДИЛЕКЧИЛЕРИ

кварталдын түнөлөй барымдаала шылдыккан.

Полиграфистер чаалап алган тугуна хей-артг кирип, ийги кварталда улам шуудуру ажилдап турар. Май байрлалына алдыргалган шылдык элөкчеге бригадалар бүдүрүлгө кирешкен апрельдин бүдүрүлгө программа-зын ажалр күсөдигине ийи болган.

Эртен айда типографиянын цехтер аразына социалистг чарышка парлала цети бирги чер-

Механизаторларда

«Сельхозтехника» Улуг-Хем советинин механизаторлары бүгү болуп турар, оларын эргезинде эртелейг чылдын социалистг чарыжына кирип турган, тракторларын, кедээ ажил-агыл машиналарын септелгенин бедиш шынарыг доозар аазааш, ону күсөдигин шыдаан. Часкы хову ажилдары чедип келерге, салбырын септөөн бүтү тракторлар ажилга үнгөн, ичтанаш ол машиналар магадылал хуусаанын чедилешини ажилдап эртен. Амгы үеде техника часкы хову ажилдарын доозарынч чаразында багай эвесс ажилдап турар.

Чамдыкта четпестер баа болу бөр-ле. Чикээлээрге, тракторларга онак үрелишкнилер суг-суг даш. Ичталаа-даа ийилг чүдүлгө чамдык механизаторларын дуржуулаа чогу-беле болтулап турган — деп, эдикти мастер Д. Саадал чутулап турар. Ийилг болжожок мергежилдиг механизаторлар хей чүве болгонда, ийилг үрелишкнилерин дүргени-биле эде шаап ап турар.

Техника септөөрине көпчү чор-рууу септечилеринс өзүг дузалыг болуп турар, оларын эргезинде эртелейк чылдын социалистг чарыжына кирип турган, тракторларын, кедээ ажил-агыл машиналарын септелгенин бедиш шынарыг доозар аазааш, ону күсөдигин шыдаан. Часкы хову ажилдары чедип келерге, салбырын септөөн бүтү тракторлар ажилга үнгөн, ичтанаш ол машиналар магадылал хуусаанын чедилешини ажилдап эртен. Амгы үеде техника часкы хову ажилдарын доозарынч чаразында багай эвесс ажилдап турар.

Чамдыкта четпестер баа болу бөр-ле. Чикээлээрге, тракторларга онак үрелишкнилер суг-суг даш. Ичталаа-даа ийилг чүдүлгө чамдык механизаторларын дуржуулаа чогу-беле болтулап турган — деп, эдикти мастер Д. Саадал чутулап турар. Ийилг болжожок мергежилдиг механизаторлар хей чүве болгонда, ийилг үрелишкнилерин дүргени-биле эде шаап ап турар.

Техника септөөрине көпчү чор-рууу септечилеринс өзүг дузалыг болуп турар, оларын эргезинде эртелейк чылдын социалистг чарыжына кирип турган, тракторларын, кедээ ажил-агыл машиналарын септелгенин бедиш шынарыг доозар аазааш, ону күсөдигин шыдаан. Часкы хову ажилдары чедип келерге, салбырын септөөн бүтү тракторлар ажилга үнгөн, ичтанаш ол машиналар магадылал хуусаанын чедилешини ажилдап эртен. Амгы үеде техника часкы хову ажилдарын доозарынч чаразында багай эвесс ажилдап турар.

Механизаторларда

Техника септөөрине көпчү чор-рууу септечилеринс өзүг дузалыг болуп турар, оларын эргезинде эртелейк чылдын социалистг чарыжына кирип турган, тракторларын, кедээ ажил-агыл машиналарын септелгенин бедиш шынарыг доозар аазааш, ону күсөдигин шыдаан. Часкы хову ажилдары чедип келерге, салбырын септөөн бүтү тракторлар ажилга үнгөн, ичтанаш ол машиналар магадылал хуусаанын чедилешини ажилдап эртен. Амгы үеде техника часкы хову ажилдарын доозарынч чаразында багай эвесс ажилдап турар.

Чамдыкта четпестер баа болу бөр-ле. Чикээлээрге, тракторларга онак үрелишкнилер суг-суг даш. Ичталаа-даа ийилг чүдүлгө чамдык механизаторларын дуржуулаа чогу-беле болтулап турган — деп, эдикти мастер Д. Саадал чутулап турар. Ийилг болжожок мергежилдиг механизаторлар хей чүве болгонда, ийилг үрелишкнилерин дүргени-биле эде шаап ап турар.

Техника септөөрине көпчү чор-рууу септечилеринс өзүг дузалыг болуп турар, оларын эргезинде эртелейк чылдын социалистг чарыжына кирип турган, тракторларын, кедээ ажил-агыл машиналарын септелгенин бедиш шынарыг доозар аазааш, ону күсөдигин шыдаан. Часкы хову ажилдары чедип келерге, салбырын септөөн бүтү тракторлар ажилга үнгөн, ичтанаш ол машиналар магадылал хуусаанын чедилешини ажилдап эртен. Амгы үеде техника часкы хову ажилдарын доозарынч чаразында багай эвесс ажилдап турар.

Чамдыкта четпестер баа болу бөр-ле. Чикээлээрге, тракторларга онак үрелишкнилер суг-суг даш. Ичталаа-даа ийилг чүдүлгө чамдык механизаторларын дуржуулаа чогу-беле болтулап турган — деп, эдикти мастер Д. Саадал чутулап турар. Ийилг болжожок мергежилдиг механизаторлар хей чүве болгонда, ийилг үрелишкнилерин дүргени-биле эде шаап ап турар.

Техника септөөрине көпчү чор-рууу септечилеринс өзүг дузалыг болуп турар, оларын эргезинде эртелейк чылдын социалистг чарыжына кирип турган, тракторларын, кедээ ажил-агыл машиналарын септелгенин бедиш шынарыг доозар аазааш, ону күсөдигин шыдаан. Часкы хову ажилдары чедип келерге, салбырын септөөн бүтү тракторлар ажилга үнгөн, ичтанаш ол машиналар магадылал хуусаанын чедилешини ажилдап эртен. Амгы үеде техника часкы хову ажилдарын доозарынч чаразында багай эвесс ажилдап турар.

Тууыбу чүге чедишпезил?

Кымыдын тууыбу заводу эртен чылдан бөр бүдүрүлгө планын күсөдигин келген. «Ийилг хуусаанын дуржууна ийи санчы тууыбу бөр турган, чүге бо хирени (дугурушка-нында эвессе сан) бедишк берген» дөп чижекти тайлыбырнын тудуг чорудуп турар организацыларынын квартал, ай өтөгүндө бизон тайлы-бырларын канчү болуу. Республиканын хонур бүдүрүлгелеринин бирээни тууыбу заводу болуун төлөгөн күчүдүн чедип алган, дөдө-бөш чыл буруулаар орулгалыг ажилдап турган. Ичталаа совгү үеде кандинг чыдадагана завод тууыбу хергелдиг хандырын шыдаас апарганмы? Байдалды эдип алырын аргаз чүгөл?

КАДРАЛ ШИТПИРЛЭЭР

Завод дөдөөлөгөн тууыбу бүдүрүлгө хонаарына кижилерин каймындаа-даа план күсөдигиней турарын чылдагаанын айтырар болза, ажилчылар чедишсе-биле тайлыбырлар. Ийе, заводта кадрлар айтырын эи кол болгон дүвүрөзини байдалда. Даштындан көргө, тууыбу беликелинин бүгү чорудуга-газы механизатор дузазы-биле боттан турар. Ийилг төлөөдө, кижинин ажилдарына таарымчалыг байдал тургустунган болгу деп, а херек кырында ажилга хуулаан алган кижилер үр эвессе үчүн бедин шыгалда-дын тудуу шыдаас болуугаар. Ону үгү бүдүрүлгени онзагай чүдүлгө-биле тайлыбырлап болуу. Чикээ, өрткөткө тууыбуу суугулан уштуру — берге ажил. Анык ажилдарын үдүсө моогул-ла куевессе. Азы тууыбуу хонур баа-ла берге. Ыл-шык, маашыгы. Ичталаа-даа амы-дырдада оон-да берге ажиллар бар-ла болгай. Тууыбу заводунда доктаамал ажилчыларынын эвэжи, ажилдап үнер-кирер чоруктуу хейү бүдү-

рулгенин техниктиг байдалыны чарыжаандан болуп турар. Техниканын үрелишинде технологиуу чорудууга хонур, хей-хей кижилер анык тургуулаар тааварылгалар бар. Тууыбу хонур, ону өрткөдир печлаалар болгон чок үрелип турар.

Завод юбилейинг чылда 16 миллион кезек тууыбу кылар планын. А эртен дөрт айларда 583-ле мун кезек тууыбуу беликелен. Кар-жаан, дуржулгалыг ажилчыларын эвэжилден, бүдүрүлгө ажилчыларын үргүчү солчун келгендейн, хей механизатор үргүчү урелип, доуу ажилдаптайнын турар. Оон харызы-биле ажил шагы үстүп, ажилчыларын шынары эвэжилден турган. Заводтун инженер-экономиктиг байдалын экижидерине тускай эртеринг кадрлар улуг ролюу ойнаар. Шынында ийи тууыбу бүдүрүлгенин технологтары, оода чааларда тускай курстар бөзүн доозаркан техниктер ховар.

Дериг-херекселди септеп, чаар-тыр, оон тургузуун эки билер кижилер чокта эдилек урелип, бүдүрүлгенин технологлары кудулап турар билдиндир. Тудуг материалдарынын үлөтүрүүнү эргелели бизиэ республикада чаа тургустунган организацына. Ичтанаш бо чылдын материал-техниктиг хандырылгалар боттанлыр черлер ам-ла орта тодар-тынмаан. Моон уламы-биле бүдүрүлгө фондунуун чамдык херекселдери чедишсе. Дөд-дөвүрак кызып турар ажалкатор эргезинде, а дериг-херекселдерин септээр гараж-мастерская чок.

МАТЕРИАЛ-ТЕХНИКТИГ ХАНДЫРЫЛГА

Заводтун бо чылгы байдалы баа элэон нарын. Тудуг материалдарын үлөтүрүүнү эргелели бизиэ республикада чаа тургустунган организацына. Ичтанаш бо чылдын материал-техниктиг хандырылгалар боттанлыр черлер ам-ла орта тодар-тынмаан. Моон уламы-биле бүдүрүлгө фондунуун чамдык херекселдери чедишсе. Дөд-дөвүрак кызып турар ажалкатор эргезинде, а дериг-херекселдерин септээр гараж-мастерская чок.

Материал-техниктиг хандырылгалар боттанлыр черлер ам-ла орта тодар-тынмаан. Моон уламы-биле бүдүрүлгө фондунуун чамдык херекселдери чедишсе. Дөд-дөвүрак кызып турар ажалкатор эргезинде, а дериг-херекселдерин септээр гараж-мастерская чок.

улуулг болдуруп болуу. Харын-ыкчүд ужурунда мадаа улуг мергежи, чапчыл, дуржууга керек. Продукциянын шынарын эки кылыр-биле чергелештир оон болу ажилын нормазын баа ай санында 110—115 хуу күсөдигин турар.

Токарлар А. Дергунов, А. Шевченко дугайында баа эки сөстөрн чутулап турар. Планы 130—150 хуу күсөдигин мергежилди чергелештир оларын ажилдарын шынарыг, дүргөн болгон быжыг. Ажилдап кылмышкыннын нормазын күсөдигин талазы-биле олар өскелерин ыракта мурнай-даа бергилээр, чикээ, нормазын 200—212 хуу күсөткилээр.

Устунде аттары үнгөн кижилер бүдүрүлгенин Хундулал самбырагына кирер алдага кеткен. Боттарынын муракчыларын коллективтг чар-чар демгелеп, үнелелер, В. ПИШКИН.

Устунде аттары үнгөн кижилер бүдүрүлгенин Хундулал самбырагына кирер алдага кеткен. Боттарынын муракчыларын коллективтг чар-чар демгелеп, үнелелер, В. ПИШКИН.

Устунде аттары үнгөн кижилер бүдүрүлгенин Хундулал самбырагына кирер алдага кеткен. Боттарынын муракчыларын коллективтг чар-чар демгелеп, үнелелер, В. ПИШКИН.

Устунде аттары үнгөн кижилер бүдүрүлгенин Хундулал самбырагына кирер алдага кеткен. Боттарынын муракчыларын коллективтг чар-чар демгелеп, үнелелер, В. ПИШКИН.

1967 ч. Май 30. ШЫН 2-ГИАРЫН

Юбилейге холбоштыр админтан хуааагыларын бүгү көргүчүлөр талазы-биле күсөдигин Октябры революциянын төөгүлүг 50 чылдыга төлөнттиг белек болуу. В. КАЧАЕВ, СЭКП обкомунун инструктору.

балыга барган, мында түрүм чурттан турар коммунисттер-биле чугаалашкан. 60 салбырга хамаарым коммунист койжулар-биле беседалашкыныкын кылган.

Эгеизин эки кемчек эчизинге чедер, оон чотурү тунел үнер ужурут. Ыңчалла-даа, эртерен чылдазын шыккан, бо чылын Шамбалыгына партия организациязынын ажилына ажилге чедип алдымыза. Секретари эл Дамчый-оол ажил-херекти организациязында бот-идеяйкенин көдүрбей, коммунисттер-биле ажилга эки аргалары ажилгавайя турар. Парком секретаринын чугаазы-биле алырга: «эл Дамчый-оол адал веттехник болуп ажилдап турган,

амыдралды билер, ажилдап болуп аргалык кижини, мычалажоко чугула алдымыза. Иңчалла-даа, эртерен чылдазын шыккан, бо чылын Шамбалыгына партия организациязынын ажилына ажилге чедип алдымыза. Секретари эл Дамчый-оол ажил-херекти организациязында бот-идеяйкенин көдүрбей, коммунисттер-биле ажилга эки аргалары ажилгавайя турар. Парком секретаринын чугаазы-биле алырга: «эл Дамчый-оол адал веттехник болуп ажилдап турган,

Шамбалык суурда чугула үш коммунист-тракторист бар, ескелери — тарамык чурттан турар малчынар. Хураа кызырда азы кандыг-бир ажил чорударда, оларын чангыс черге чып ап шыдавайя баргылаар. Үш хову бригадалады чангыс-даа коммунист чок. Салбырын зоотехника, мал эмчиши, хой болгаш бода мал бригадирлери партия, кежигүву эвес. Олар-биле партия организациязынын харылаазы кошказ.

Бо организациянын партияж-организацияж ажилы экижидер төлөз-

де, моон сонгаар хой арга-хемчерин алдыры чугула. Ону парком билип турар. Озу черле шы, ыңчалла-даа азымык ужур чугула билгенде эвес, а дурген, сонгаарадымык чок төлөзү хемчерин алдымын, дуга чедери чугула.

ХУРАЛДЫН айттырларын шы, соругаже уланган кылдыр шилип алдырыга паркомун бюроу улам мергежин бар чылар. Совхозтун ажил-агыны чып бурү улагдып орамы-биле калды, партия хураалы шиптирлеп чугаалашыр айттырлар база көудеп турар. Ол дугайы партия коматедиянын ажилы планында кирген.

«Совхоз бүдүрүлгезинге тускай эртемингилерин киржилгенни дугайы айттырлы бо чылдың апарыла партия хураалына чугаалашканын ап көрээл. Совхозтун тускай эртемингилерин кол нуруду коммунисттер болганда, олар партия ажилына ийекейлгип киржин. Совхозтун удурткучулары-биле дем-билеги ажилдап турар деп хураал демдегезин. Оларын эки шынар ол.

Иңчалла-даа оларын эртемингилерин чиди шугумчулуктар болулаан. Малчынарнын амыдралынче кичеэргей салбас, чугула «малчылар кандыгы-да» дээш чоруй баар таварыгалаар бар» деп, кол зоотехник эш Бруткийн, малдын аарын баш буртуглар болдурув дээш, малчын аал буртув мал эмчилери ай-айлеп кеап керуп турар ужурут, а бистин эмчилерис мылды эвес—чидип-чидип көстүп көрээр» деп, кол мал эмчиси эш Сиэутов болгаш еске-даа тускай эртемингилерин коммунисттер шугумчулук турганнар.

Тускай эртемингилер чон-биле улам чок ажилдаар, оларын күжүне дааныр ужурут деп хураал шиптирлеэн. Партия хураалынын соонда, тускай эртемингилерин чып алган, оларын чөвүдөлин (ажыл-херекке төлөзү ажил-хемчерин алдыры чугаалашыр) эртерген болгаш чокку үедери соругуларын айткан. Оон бээр ай хире үе эртерен. Шугумчулуктар үнедип кылмышан, мал эмчилери, зоотехниктер, инженерлер тускай план баар ажилдап, малчынарга, механикаторларга улам көскүлөп апарганнар.

ЧУУЛАР ДАЖЫНЫН удуртканы партия бөлүү—бисте эл эки ажилдаар. Оон-биле танымал көрүр» деп, парком болгаш ажилчын комитети биске сүмөлээ.

Чедерин арга талашычче чоруту билип чоруй баргаш калбак ховузда №8 бригадалычче бар чор бис. Чаш-

тырган болгаш аңдарган черлер ыракче шөйлүп чоруй баргылаан. Дөө-ле мыла, узуң дилекекте, ийи-үй хире трактор карарым келуду. Салтырга, бригада төвү ээбирегей шыккан.

Бригада төвүне кежирвиске, трактористтер болгаш еске-даа ажилчылар дүшөп, дыштанп турар. Часкы хову ажилын чаз-ла дозуп турганынын бир хуру ол болган.

Партия бөлүвүнүн организацияжы Буулар Дажи бригадир Василий Янчат-биле кады ол кежирини, даартагы хурун ажил хуваалдазын чугаалашыр турдулар. Бригадалык коммунисттериния дугайын эш Дажи чугаалай-дыр:

— Монгуш Доржу, Ооржак Дары-Сүү, Василий Оюн—калды-даа эки ажилдап, кежигүву эвертерин ажил-херекче организацияп турарлар. Олар чаштырмышкында агрегаттарын база чер аңдарып турар трактористтерин ажилын хынап, түзүр партияж-диалдазын эки күүседип келдилер. Чокта чаз коммунисттерин чыгаш, хураалыгаш кылган, чаштырмышкынын эртемингилерин дүргедерин шиптирлединис. Ол баарга ажил дүргедеп, улам шынаржым калды...

Бригадалык коммунисттериния үлөргөн эдербишаан, беким бүдүрүчүлүг ажилдап турарлар мында хей. Алдан хар чоккушүлгү берген тракторист Монгуш Сайын-Белек, трактористер Донгак Кызыл-оол, Доржу Дажи болгаш ескелер-дир.

Нур черниң совхозунда

Совхозта партия өөрдилгезинин бир кеверини шынаржым эртемингилерин чижээ бо-дур. Оон ийди, машина-техника мастеркасында эге политшкола өөрдилте чылын эл дозкан. Оон пропагандажы Оюн Орун-оолдун кичээлери беким шынараы эртерип, дыңачкылардан негелдени дыңаздып турганын парком демдегезин. Марксизм-ленинизмни үлөзгөнүн өөрдиргенин ортумак школа болгаш контрола ийи школазы (пропагандистер эштер Мостаев болгаш Сапеккин), ортумак болгаш дээди эртемингилер башкыларын коммунисттер кижиниңилге дугайы өөрдиргенин сынар база-да эки түнелдиге дозкан.

ПАРТИЯЖЫ-организацияж ажилы сайыраңгайдыр, партияжын шипти демократияжыныкылар, ол негелдерге үндөлөш, коммунисттерин бүгү ажилчы чонга салар-хамаарылганын угаттырары, оларын хууда харымсалганын бекимдерин — «Тиледе» совхозтун паркомун ажилы-чорудулазын моон сонгаар кол угалышыкын болу. Ол дугайын парком бирги черинги соруглазы кылдыр санап турар.

Партия коматедиянын ажилында чепестерге доктаавышан, парторго кежигүвени организацияжын моон сонгаар ажилын дугайында боттарынын боталарын мынчаар иледиңип туралар:

ОНДАР НАЗЫН-ООЛ: мен бедарыга, бистин партия организацияжыларын ажилга бот-идеяйкени, социураалын келүрбей, айтышкын маңаар, улуртулга эдерер чоруктан ам-даа уштумаан. Сонугаалдан, бот-идеяйкениң улу үүе бүдөр бол-

гай. Бистин эл эки деп санап турарымык төп сүт-баран фермада партия организацияжы бо талазы-биле чаз-ла тынгырп ажилдап эзелеп олар деп санап болур. Амаа ажилдап турган болгаш, билгирин эл. Оон ийди, хой-ийтинин корум-чурумун үрээр чоруктуң фактыларын ам-даа хей. Ийди болганда, чон ортузунга кижиниңилге ажилын экижидерин парком, эге организацияжылар онза кичеэргей салыр ужурут. Хей-ийни организацияжылар-биле паркомунуң харылаазы улам бижыдар соругаламык бис.

МОНГУШ МОНГУШ-ООЛ: ажилчыларын ажилга харымсалганын бекимдер, күш-ажилдык салгыла-чурумун бижыглар дугайында айттырларын парком база-ла тодарай чугаалашыр ужурут. Олче бистин кичеэргейне кошкак дээрин база айттыр чугула. Профисел болгаш комсомол организацияжыларын ажил-чорудулазын паркомунуң улуртугазын экижидер дээш ажилдаар — хурунун бир чугула айттырмын...

ТИИ ЖЕЛГЕ: совхозтун коммунисттери — Тангынын партия организацияжында бир улуг күш. Партия ажилырагына солун ажил-херектер дээш демиселе база улуг күш. Төзөп чуртга Тангынын албек таразын бөөринге ажилы-байлактың ажилгай — ол база улуг күш. Булурун бо улуг болгаш харымсалганын соруглазын күүсөдиргени совхозтун коммунисттери нуруну олурутта тур-жур дээрине бүдүрүлгө бис.

А. НУГУРАК,
(Бистин тускай көрп.)

ЧУРУКТА: партия бөлүвүнүн организацияжы Д. Куулар (оң талаанда) мурнакчы тракторист Д. Кызыл-оол-биле чугаалажым олу.

План күүсеттинген

Танды районунуң чамдык ажил-агыйлары күрунеге сүт болгаш эрт садарынын чартык чыл планын май аңчүзүндө-ле күүсеткеленген.

«Межегей» совхоз чартык чылда күрунеге 6200 центнер сүт сазар планын тургаш, 6788 центнери салды, онаалдын 109,4 хуу күүсеткен. Эрт садарынын планы бо хуннерде 74 хуу чед берген.

«Россия» совхоз юбилейлик чылдын бирги чартыгын планын сүт талазы-биле 108 хуу күүсеткен.

База бир конкурсу

Автомобиль транспорт шимчээшининиң айылды чок ажилын хандырар соругла-биле Тываның авторгелели биле харылзааның, автомобиль болгаш чазалгы оруктар транспортунуң ажил-дакчыларын профисел ошкмо «Айыл чок шимчээшкни дээш» деп конкурсту чарлаан.

Конкурсту ийи ээлчег-биле чорудар деп шиптирлээ.

Бирги ээлчег 1967 чылдын июн бирден сентябрь 30-ге чедир. Бирги ээлчег Улуз Октябрынын 50 чыл оюнга тураскааттырган. Ийги ээлчег бо чылдын октябрь бирден 1968 чылдын апрель бирге чедир. Ону Владимир Ильич Ленинниң төртүтүнгөн хунунге тураскаадыр. Конкурсчугу соруглазы бола, чолаачыларын, инженер-техникниң ажилдакчыларын болгаш хой-ийтинин айылды чок шимчээшкни дээш демиселге идеякейжидип хаара тудары, орук транспортунга болуп озал-ондакты болдуруу, озал-ондак чок ажилдын мурнакчы дуржулгазын непередери, чүтк болгаш пассажирлер сөөртүрүчү планын даалгаларын чедишкенин күүседери, куша-ажилдын сагылга-чурумун бижыгалаары болу.

Тилекчи болганнарга Хундул бижиктери болгаш эртерик шанналдарын тылсыр.

Экономиктиң конференция

Наз-Хем районунуң төвү Салы-Сеп суурга район хемчээдиг экономиктиң конференция болуп өткөн. Конференцияга районунуң колхозтарынын болгаш совхозтарынын көдээ ажил-агый талазы-биле тускай эртемингилери, бухгалтерлери, экономисттери, директорлери, даргалары, бригадирлери, ферма эргелекчилери кирешкен.

1966 ажил-агый чылынның түнелдерин дугайында иветиледи районунуң көдээ ажил-агый бүдүрүлгө эргелигиниң начальниги И. Потеилинин кылгаш, чылдың түнелин 1965 чылга дөңсөп тургаш, колдууна бот-үнере угалдыр анализтеэн. Ажил-агыйларын элзэн каш тускай эртемингилери санал берип, чүве чугаалашыр, тус-тус ажил-агыйларда байдалдарын анализтеп, бот-үнери чигедирине, продукция бүдүренин навуадирине угалган боттуг саналдарын берген.

ДЕЛЕГЕЙ БО ХУННЕРДЕ ДАШТЫКЫ ИНФОРМАЦИЯЛАР

Германияның Компартиязын хоранын сонсадыр

БЕРЛИН. (СЭТА). ГПР-ни ажил болдулар дээш инициативтиң комитет ГФР-ниң чазанага, Бундестагытун прозимукунга болгаш Бундестагытун фракцияларга чага чорууду, Германияның Коммунист партиязын хоранын күш чон болдуарын негиз дээрин АДН агентиледиң корреспондентин Бонндан дүңкөдүп турар.

Европада дүшкүрүлүг чорукту чавырылдырары, ядролук чепсиги тарапнас дугайында керээге

Бонн ат салганынын, нызыгаарларын натап дээр дээр болудун негелденден болгаш Хальштейнниң доктринасында ойталаанынын, а оштык бугу немецтерин төлөзүр дээр негелдеринден ойталаанынын түнелин, чүве бо таварыгала болудар деп, чагада чугаалап турар. ГФР ГДР-биле таварычалык харылзаларын тургузар болгаш Барыын Германиянын ниетил амыдралында соок дайынын артышышынын узуткар ужурут. А соок дайын Германияның

Коммунист партиязын хоранын хөзөр артыр-ганында болгаш коммунисттерин истреп суруп турарында илереттинип турар.

Германияның Коммунист партияжы ажилчы чондарын эрге-ажытарын барымдалаша, боттуг саналдарын негезде кирип келген деп, чагада демдегеп турар. Хей-ийтинин мурнуга болудун саналдары-биле недуруп үнер арганы Коммунист партияга тылсыр умурлу.

Турк министр Софияда

СОФИЯ. (СЭТА). Турциянын даштыкы херектер министри Ихан Сабри Чагдынгылы Болгариянын даштыкы херектер министри Иван Баветшия чаланын баар алынан аян-чоруду кылды. Софияда чед берген. БТА агентиледиң дыңатканы-биле алырга, турк министр Европаның айылды чок чорудунуң, Балканнарга талыбды быгытталарын айттырларын, а ол шык ийи чуртарынын аразында бот-болуду ажилгы харылзаларын улам ийди калбартын-нын айттырларын болгаш чазактын удурткучулары-биле чугаалажым көөр деп турар.

СУДАНДА МОБИЛИЗАЦИЯ

ХАРТУМ. (СЭТА). Чоокку Чөөн чүте байдалын чидгелгенге-биле база араб чуртарыга узур агрессиянын айылды-биле хембаштыр Суданын чазав бүтү-ийтинин мобилизацияны чарлаан. Суданын чокта чаз тургускан министр кабинетиниң хураалы болган соонда ол дугайын чарлаан.

РЕЙКЪЯВИКЕ ЧЫСКААЛ

РЕЙКЪЯВИК. (СЭТА). «АКШ-тың Вьетнама кеминг үлөдигилеринге удурланып тур бис, исланд удусту тур-сорууга чөрүштүр америк шериглериң Исландияда түрүп турарына удурланып тур бис. НАТО-га болгаш яны-бүрү чурттарда фашист

тиг бөлүктөргө ол блоктун детимче көрүзүп турарына удурланып тур бис» деп, Рейкьявикте америк элчин чериниң бакынынын баарыга болган чыскаалдын киржикчилериниң планкаторында мычалдыр бизнес болган. Чыскаал киржикчилериниң узурал

алган чагазын америк элчин черинге дамчып берген. АКШ-тың Вьетнама агрессияын соксалдарын болгаш Исландиядан америк шериглериң үндүрүрүн деп, чагада негезде чыскаал «Тидвилдин» солун дыңаткан.

Дүшкүрүлүг байдал хөвээр

КАИР. (СЭТА). КАР-ның паралаганын дыңатканы-биле алырга, Чоокку Чөөн чүте байдал келдергей дүшкүрүлүг болуп артышаан. КАР-биле болгаш Сирия-биле кызгалар болгаш израиль чепсиги күштерини мөөнээр үргүдүлөп турар. Барыын талакы күрүделерини шеригалал күштерини ол районче чорудары база үргүдүлөвшөн. Оон-биле

хобаштыр КАР озаарымчалык болуп чорукту дамчыг хемчегилерин алган. Чурттуң бүгү министрстволарын ажилдакчыларына шөлөзүлөп чорукту соккаткан болгаш бүдүп дун, хүш иштиле үзүткелешкни чок ажалдарын доктааткан деп, «Аль-Акса» солун дыңалдып турар. Чепсектиң күштерге ажилгы кылдыр

акша-хөреңгилерин чымырын калбак кампааныкы чер болганда чоруп турар. Элзөн донор пунктуларын неми ажилтан. Чонун шериг белек-келди калбак хемчээдиге организастан. Өөрдилте дүвүрөзюниң чорудуп турар. Эң айылдык районнар шериглериң неми чорудар талазы-биле хемчегилерин ап турар.

Израиль самолёттар Англияда

ЛОНДОН. (СЭТА). Израильдин «Глобастер» дээр транспорт самолёттары Англияда Израиль берип турар бөө-чөспөз чүдүрүп алыр дээш ангали шериг-агаар күштериниң Уэлингтонда (Линкольн чоогунда) баа-

зааныга сөөлүг үш хүнүн дүргүзүлүп узудуп көшп турган дээрин «Санди телеграф» солунун шериг айттырларын талазы-биле хайгааракчы мыңаткан. 105 миллиард хемчээдиг пушкалары-биле кады

«Центури» дээр танкыларын Англия Израильге чокта чаз берген деп, ол хайгааракчы база демдегезин. Ол бөө-чөспөз хөреңгелер ошк-чөмпөз биле хандырар дугайында керезин Англия биле Израильдин аразына чарганы хайгааракчы айттып турар.

Кыдатта болушкуннар

Иянбага болган чөвүдөл хураалы культура болгаш урал чүт айттырларын талазы-биле Мао Цзэ-дунун чугаазынын 25 чылын Кыдатта шугаазы-биле демдегеп турар. Дык хей хоорайларга митингилерин болгаш чыскаалдарын эртерип, Мао Цзэ-дунун чугаазын марксизм-ленинизмниң төөгүзүндө, өргилделик чүтү кылдыр демдегеп турар. Педияниң шөдлеринге пропагандисч бөлүктөр көстүп келгилзэн, оларнын программазында мынды ийи темаларны кирген: Мао Цзэ-дуну мактап, адаржылар, партия болгаш күруне удуртулузында оон удурланыкчыларын буржатардыр.

Ол «Иблиейн» кол чүтү бола, май 23-те Пекинге Мао Цзэ-дунун калай Пэн Цзэн даргадан масала митинг болган. КБП ТК-нын Политбюроуну доктаамал коматедиян кежигүву болгаш КБП ТК-ның чанында культура революциянын херектериниң талазы-биле бөлүктүн баштыгы Чөв-Бо-да Мао Цзэ-дунун чугаазын «партиянын болгаш делегейни чарыт дугайында мөңгө үениң политикажы дөңсөргөзү» болуп деп алаан. «Төгү бажы кууду, буду ору кылдыр тургустууганын Мао Цзэ-дун демдегезин» деп Чөв-Бо-да демдегезин. «Төгү ам бажы ору, буду кууду кылдыр катал тургустунган чүв» деп, ол чулурп турган.

Мао Цзэ-дунун калайын адымга макташкын болгаш чүдүшүшү куттуруп-ла турган. «Эш Пэн Цзэн дараа Мао Цзэ-дунун революстуг шугумун чайгылыш, хажык чока чорудуп, камгалап турар. Пэн Цзэн Цин авангарды бар чорур. Сөөлүг чылдар дүргүзүлүш Пэн Цзэн шинини, музыкаын, хореографиянын болгаш еске-даа ол шык чүдүлдерин магалык революстуг элзэн хей чогаалдарын тургузарыга эң улуг күже-

инишкенин үндүргөн. Оон түнелинде «кандыг чок чүвө арнаглатканын» деп Чөв-Бо-да демдегезин.

«Культура революциясы» дээр чүвөи эрге-чагырга дээш принцип чок демиселин чажырып чап турарын митингге чугаалар база катап бадыткаан. Культура революциянын херектериниң талазы-биле бөлүктүн кежигүву Ци Бань-юйну митингге чугаалаан чугаазына шупт демдегезин бола: «культураның улуг армызы эрге-чагырганы эжелеп алыр болгаш ону бижыглар дээш демиселге чугула рольду ойнап турар». «КБП ТК-нын мурундагы пропаганда кылдын, мурундагы культура министрстволу болгаш КБП-нин мурундагы Пекин хоорому ол демиселе бурал дүшкөн» дээрин ол дыңаткан.

Мао Цзэ-дунун талаалкчылары партия болгаш күруне удуртулузында боттарынын удурланыкчыларын «буржуазиянын төлөзлекчилери» деп алап турар. Коммунисттерин болгаш кыдат интеллигенциянын калбак бөлүктөрүн коргуларын орадаштышпаан. Чөв-Бо-данын Пекинге болган митингге демдегезин бола: «Мао Цзэ-дунун айттышкынын топ көрбөс чорукту болдурун калдык-ла кижини «буржуазиянын болгаш контрреволюциянын тулазынче политика талазы-биле чугулап кире бээр».

Мао Цзэ-дунун бөлү чуртта байдалды бурчун-биле холга кирип ашыдаан дугайын Чөв-Бо-данын митингге чугаазында аргажоктан кылган миннишкенини херечилеп турар. Пекин хооромунун удурткучу турган болгаш Мао Цзэ-дунга узур хөдөлгөн дээш ам буруудаттырып турар Пэн Цзэ-нын шугулевизи-шпаан, Чөв-Бо-даның демдегезин:

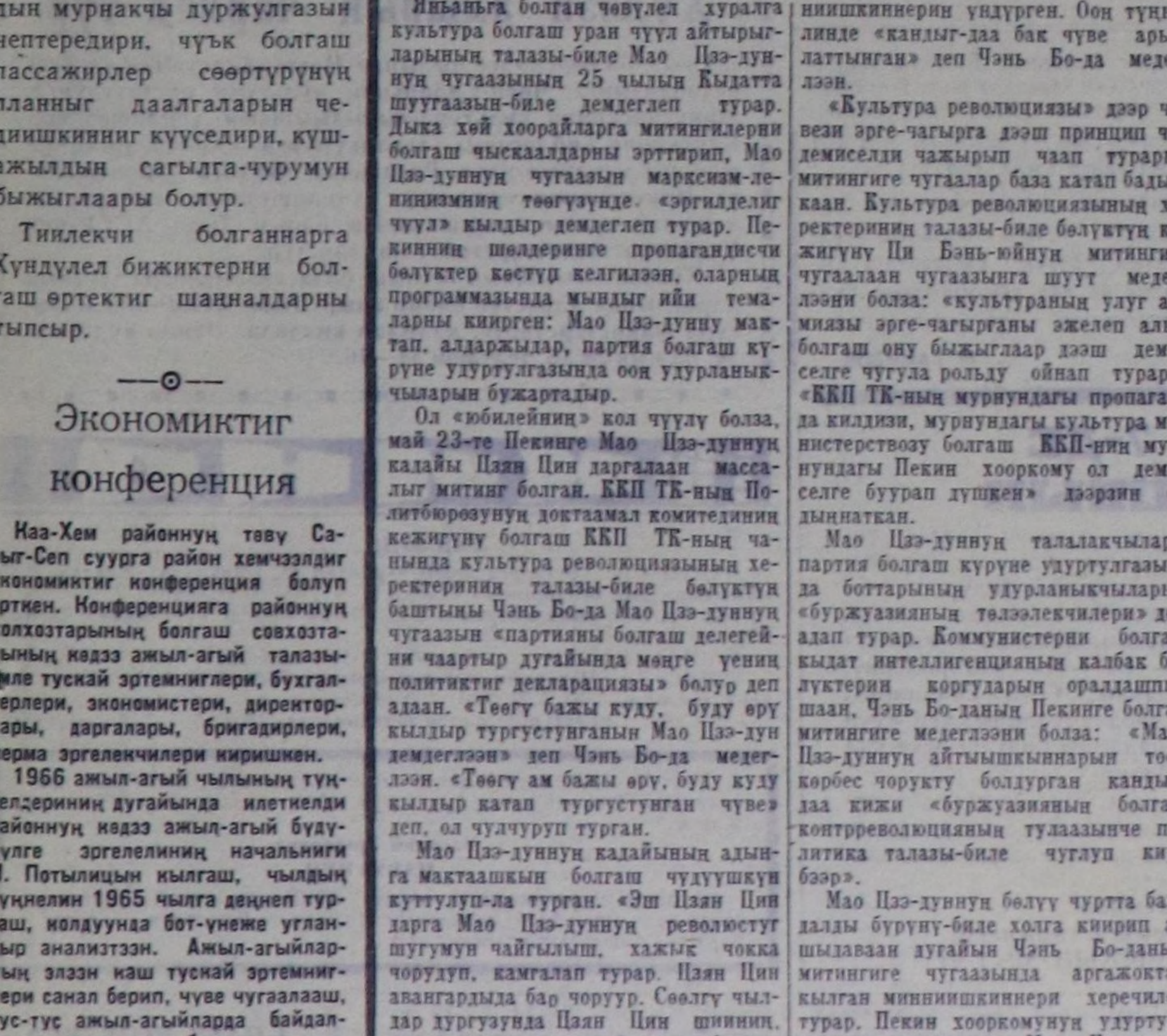
«Буржуазиянын мынды хевирлиг төлөзлекчилери төп черде, партия болгаш чазак албан черлеринде, чер-черде-можуларда, хоорайларда болгаш автономнуң районнара ам-даа бар болуп турар»,

(СЭТА).

БАРЫЫН-БЕРЛИН СОЦИАЛ-ДЕМОКРАТТАРЫНЫН СЪЕДИЗИ

БАРЫЫН БЕРЛИН (СЭТА). Барыын Берлин социал-демократтарынын съездинин болуунуң шөгүмчүдүрүлгө шактап турар барыын берлин сенаттың политикажыны кезиктеген.

Индиг болса-даа Барыын Берлиндин социал-демократтары боттуг политикажы чоруда болза чотур дугайында угалазылдык үнер съездине база дыңалып турар.

Мали ажаап ап турар хөвөниң санының болгаш дүмүктүрүрүнүң талазы-биле Барыын Африкада база бирги чери ээлеп турар.

ЧУРУНТА: коллективтиң шөлө хөвө ажаап алышынын. АНИМ—СЭТА-ның фотозу.

Уран ырлар чаңгыланган

Республика байысылалына эрткен дыштаныр хүн хаггүт болгаш байырлалдыг байдалга эртен. СЭНП-ниң Кызыл хооронну, хоорунусомунуң культура килдизи Совет эрге-чагырганың 50 чыл оюнга тураскааткан уран байырлалын ол хүн организастап эрттирген.

Культураның болгаш дыштанылганың Гастелло аттыг паркына барык бүгү кызылчылар чыылган. «Хүреш» стадионга хүндүсүнүн 12 шакта байырлал эгелзэн. Хоорайны уран чүүл коллективтериниң ыраажылары, ыры болгаш танцының «Чечек» деп ансамблиниң коллектив, симфония болгаш үрөс хаггүм ойнакчылары беттарың талантыларын удаа-дараа бараалгадып турган.

Ыры байырлалы — бистиң республикага бир-ле дугаар болган болушунун. Ыры — бистиң ажылдап, чурттаарымыска дузалал, маадырлыг чоруктарыга хей-аът кирип турар са-руун кирички. Кызылчылар партия, Төрзөн чурт, Октябрь болгаш улуг Ленин дугайында ырларын күзөл ханышкын-биле дыңзааннар.

Ыры байырлалы амьлчы чоннарның коммунисттик кижизидилгезинге, дыштанылганын улуг умур-дузалыг болганын маңаа мантал-биле демдеглээш, бо бир дугаар онза болушуну организастап эрттиргенинге

болган чамдык четпестерин демдегээр артык эвес. Чүл дизе, чүңү-даа мурнунда байырлал чогуура шагында эгелзээн. Музыкантылар озалдашкын-биле келген. Байырлалды ажыдарына киржири-биле чогуура шагында чедип келген пионерлер оларны үр үениң ишинде маанай.

Байырлал баш удур кылган программа өзүгаар эртээн. Чамдык номерлер үнзэн, ол ышкы чамдыкта чарлакчылар бир номерни чарлаарга, өзү болбас, өске номерлерни чарлаар чорутар чаңгыс удаа эвес болган. Ыры байырлалының мурнуу чарында хоорайның кудумчуларына көстүп келген чарладары барым-далаар болза, ун байырлалга бүгү чон киржири уткалыг. Херек нырында ындагы эвес болган. Байырлалга онза чаа чүү-даа чок, шаанда-ла көрүп каапканымыс номерлер үнген. Ажы-биле чугаалаарга, көрүп каапкан концертти катап көргөнгөйс ол. Өг-бүлө концерттери, оон-даа өске талантлыгыларны тывар амьлды шүүт чорутпаан.

Массалыг улуг байырлал чүве болганда, аңаа өртен тургусканы база чогумчалыг эвес хире. Ыры дыкнаар дзэн улуг улус 30 көпөк, бичик уруглар 10 көпөк төлвэр, ылчир доктаатканын чамдык амьл-

чы чоннар стадионче кирер арга чок болган.

Хоорайның садым организациясы элэни кызып ажылдаа-даа база четпес болган. Эът чөм аймаандан кылган чөм шүүт ховар болду. Харын ээртир сускуннар элбик болгандан аңаа алыскан кижилер-биле бистиң милицияныстың амьлданкычлары шынгы амьлдар ужурга таварышкан.

Ыры байырлалы мооң-биле соксап катбас, харын улам уламчылар чүве болганда, бо үүрмек четпестерин дааразында эдин алыр арга бары илдэ-дир. Ырлар улам чаңгылангып турдуун! Байысылалга эртен бо байырлалды районнарга нептередири чугула.

Дыштаныр хүнде бистиң чуртувустун амьлчы чоннары алдарлыг совет Кызыгааржыларының хүнүн байырлап эрттирген. Ол-ла стадионга Н көзөктүң кызыгааржыларының төлвэлкчилери кзеп, беттарың амьл, амьдыралындан көргүзүлгөни чонга бараалгаткан. Чыылганнар совет кызыгааржыларга байыр чедирип, оларга чөдишкенин күззэн.

ЧУРУКТА: ыры болгаш танцының «Чечек» деп ансамблиниң ыраажылары.

А. АИР.
Г. СИРОТИННИҢ фотосу.

ИЙИ КОНЦЕРТ

СЭКП Чөөн-Хемчик райкомунуң, райүүсөмунуң культура килдизинде кады ийи дыштаныр хүнүгүт недеже шилчире-биле хоабаштыр база Улуг Октябрының 50 чыллыг чөдишкенин уткууру-биле районга культура-массалыг амьлдарның хемчеглерин графигин өзүгаар субботада болгаш воскресеньде район төвүргө ийи концерти организастап турары доктааткан. Оң бирээни Чазана хоорайның албан организация, бугуруле черлеринин, өскөсэи — колдзын бот-тыныгыр уран чүтүтүң коллективтери харымылар ужураг.

Культура-массалыг амьлдарның хемчеглериниң баштайгы көргүзүү — концерттер эгелзэн. Эрткен субботада хоорайга Ленин аттыг колхозтуң, воскресеньде — «Октябрь 30 чылы» колхозтуң бот-тыныгыр уран чүтү коллективтери концерт көргүскөнер. Концерттер эи шынарлыг өрткен.

Ажылдап кылдыңан бо хемчеглерин күссөдзени чедип алыр дзэн партия организациялары колга ап, удурутуп турар.

БООДАЛГА МАРГЫЛДААЗЫ

Воскресеньде хоорайга боодалга маргылдаазы болуп эрткен. Биче калдиринг боо-биле бежен метрге азарына 48 сан алгаш, Н. А. Грива бирги черни алган. Ийиги черде — К. А. Югай, үшкүзүнде — М. Аякыс.

С. ПАК.
(Бистиң көрү.).

Кызылдың башкы институтунун бешки курсчулары доозарының күрүне экзаменнерин дужаап эгелзэн. Партия төвүгүт, педагогика, тускай эртемперин дзеш шүүтү дөрт экзамени доозукчулар дужаар.

Беш чыл дургуунда кады өрөнөп келгеш, олар чаңгыс өг-бүленин уруглары дег бот-боттарың бичир, Ыйралдыг апарганын. Өөредилге, спорт, аңгы-аңгы маргылдаазылар, бот-тыныгыр уран чүтү дзеш кааа чорбас, чүңү кылбас дээрли. Ынак институтун доозуп үнер, өсөлүгү экзаменнер дужаар үе келген. Дзэни эртенгиң башкының дипломун колга алгың, республиканың аңгы-аңгы бугуруларынче амьлдары-биле аъттангылар. Хөй чылдарда өөредип, кижизидип келген башкыларынды, чаңгыска эш-өвүрүден чарлып чорутуру сагышка эпчөк. Ынчалза-даа келер үениң башкының чаңгыс амьл-ижи доозукчу бугурун четтикпей манай турар.

Амьдырында экзаменнер чоруп турар. Аудиторияже чаңгыс-таңгыстап кирип-ле турар. Билетти алгаш олуру аар. Бичактар харымыларынчын оланын тургузул алып. Чамдык студентилер харымын шүүт бижип алгылаар.

Экзамен дужаап турар аудиторияның ажында база хөй кижизидилген келген. Эштери дзеш сагыш аарып, канчаар-ла харымылар ирги деп дүвүрзэн бодал студент бугурун хөлөктөни иден. Боттарың конспективтери-даа ажып көргүзүлээр.

Филология факультетинин доозукчулары ол хүн өрүс амьды болгаш оң методикаын дужааган. Эң баштай харымылааннар: Зинаида Донгак, Екатерина Агапова, Лариса Орлынская олар үнүп келди.

Өвөрлери оларны өөрүшкү-биле уткувушаан:

- Че чүд, канчаар харымылааннар?
- Дужаадымыс-ла.
- Байыр чедиришкен, өөрүп-лөтөлгөн турлар.
- Башка дужаадынар?
- Амьдырында бидинмес, мычалаа-даа багай эвес — деп харымылар дыңзалган. База катап-ла бот-боттарың хынажиң, конспективни ажып көрүп, эжиңче дыңзалал көргөн турар. Эжиниң кончуг эки демлек алгырыңа дужаадыры-ла ол боор.

ЧУРУКТА: экзамен хүлээп ап турар аудитория ажында болук студентилер.

Сөзү болгаш фотосу С. ФЕОДОСТОВУУ.

СПОРТ

Мотокросс

«Совет Тываның 5 чыл ою» аттыг стадионга хоорайның школаларының бири чери дзеш атлетиктер маргылдаазы болган.

Каа-Хем районун Мергеге Октябрының 50 чыл оюнга тураскааткан мотокросс болган. Аңаа Краеояск крайда Мнүсулеск хоорайның, Кызылдың болгаш Сарыг-Сев суурун доозукчулары киришкен. «ИЗ-350» деп маркалыг улуг мотоксилдер-биле чарыкка бирги черин Мнүсулескинниң спортсмени Пречук алган. Ийиги болган үшкү черлерин Сарыг-Сентин спортчулары Проксуратов биле Зубатин олар тус-тузууда эгелзэн.

«К-85» деп бичик мотоксилдер-биле чарыкка бирги черин Сарыг-Сентин мотоспортчу Архивов алган. Команда талазы-биле бирги черин баа-ла Мнүсулескинниң командиры Чаалап ашкан. Сарыг-Сентин мотоспортчулары ийиги черин эгелзэн болган бо чылдың июнь 10-да Кемеровга болур моточарышка киржир.

Совет эрге-чагырганың 50 чыл оюнга тураскааткан. Моол Арат Республикаже чорудар мотоспеска Каа-Хем районун 4 мотоксилдестери база киржир.

Кубок дээш

«Спартак» эки-тура спорт дивизионунуң кубогу дзеш бот бөмбүтүң маргылдаазының чаргык финал ужуражыга тускай май 25-те «Хүреш» стадионга болган. Баштайгы элчеге дөштөг «Саян» болгаш «Енисей» командаларының амьл ойнакчылары үнүп келген. «Енисейниң» коман-

Салгакчылар старттаан

Эрткен чыгыс маргылдаага бирги черин алган № 11 школанын спортчулары маргылдааның түтүк кивиктиип үндүрүшкен. Бир дугаарында оолдарың 100 метрге чадаг чарык эрткен. Школа-интернаттын өөреникчини Володя Шутовту ашкан кижик чок. Ол 12,5 секундда хамыкты мурвай манай келген. Тывлекчи оон-биле ооңургааан. Узувун, бедин алыр халыгына сорукту киржип, 1 метр 45 см бедикте, 5 метр 34 см узун черин алыр халаан оон спортчу өзүгэдэни бүрүн бадмыктаан.

Уруглардан К. Хромова школаның экинчи дзегерин эдериш, 100 метр черин 14,5 секундда манайла. № 3 школаның өөреникчизи В. Бочкарева, № 9 школадан Л. Парфенова олар база баштайгаларында дузда чок болганын. Биринчи бедикте 1 м. 25 см, ийигизи узунунга 4 метр 26 см халаан. Оолдар, уругларынчын 200 метрге чарыкка № 11 школадан Вяля Хлебцова, Владимир Харченко олар кымга-даа аштыр-бааныр.

Ортукам бөдүктүң ол тивлекчилерин шаңаап турар аразында, үстүкү классчыларың оюннары эгелзэн. Владимир Семенович 100 метрге 12,4 секунда штыяда келген. А. Владимир Сычев оон чүтлө 0,3 секундда хожулап келген. Олар кайымында оон бирги школаның кашпайлары.

Оюн эгелздэн бээр беш минута эрткен. Спартакчылар дүрген болгаш күштүг атаканы эгелзеш, «Сымдыс» командалың халгазынче баштайгы бөмбүктү кирип тепкен. Демсел үргүчүлөвшюшкөн. Ынчалза-даа өкүнүч бирги чартында оон инай эскерилге болбаан.

Дыштаныла соонда, «Сымдыстың» бот-бөмбүкчүлери улаштыр-улаштыр атакалап тургаш, санны дөшөп алып

Чедишкенин күззэн

Оңу классчыларга өвөлгү оюнга Шлагаан-Арыгың № 2 ортукам школаның май 25-те эткен. Школаның залында оңу классчылар, башкылар болгаш ада-илер чыгып келген. Сөөлгү оюнга анаазындан

ыттыр болгаш үр кыңгырткынып эткен соонда, ол школаның директору С. Норбу доозукчуларга байыр чедирип чүве чугаалааш, ам болур экзаменерге чедишкенин күззэн.

Дараазында СЭНП Улуг-Хем районунуң секретары С. Очур СЭНП райкомунуң, райүүсөмунуң мурнуунда доозукчуларга чүве чугаалаан. Оңу класстын өөреникчизи Саара Доспан башкыларың, сагыш чөвөңгү ада-илеринге, төрзөн партия-

Күзенчиг аалчылар

Улуг-Хем районунуң Кара-Тал сүт-бороон фермазында шүүт амьлдар ажылдап турар. Эл-найралдыг коллектив бирги кварталдың сүт дужаар планын 115 хүү күссөткеш, «Найырал» совхозтуң мурнак фермазы деп атты чедиш алган.

Саанчылар хостуг шагында бот-тыныгыр уран чүтүгө киржип, көдөз клуб эгелзекчизи У. Кара-оолдун удуртулгазы-биле Терезиниң механикаторларының, Булуң-Теректин чурттакчыларыга болгаш өске-даа черлерге солун программалыг концертти көргүскөнер.

Удалас оларның концерттик чок-кавыкның чурттакчылары сонунгап көрлөр.

зынга болгаш чазанга улуг өөрүшкүзүн илереткен.

ВЛКСМ райкомунуң бирги секретары эш Серзедар доозукчуларга комсомолу байыр чедирип, чүве чугаалаан сөөлүндө, бирги классчы Натя Мөңүш экзаменерге эң эки түннелдериг болурун оңу, сески классчы угбаларынга болгаш амьларыңа күззэн. Бо школдан 40 оңу классчылар, 16 сески классчылар экзамен дужаар.

Дүрген дуза чедирерин кыйгыртыынче

Брак-чөк олардаа малчыларга-даа, район төвүгүт чурттакчыларыңга-даа бир-ле дугаарында дүрген дузаны кижизидилер чедирип. Партия болгаш чаалакты улуг сагыш салышыкының ачыында совет медицина улам-на бурунгаарап, чаа-чаа сайыралдын бедикчө көдүрүлү бар чыдар. Ол эртем-техникти анык-бүрү хевирлер-биле бугурурдыг чыгарып келген. Ынчалгаш ол чөвүнү кадыкымы дзеш бүгү-ле аргаларын амыглап турар.

Мен эмчиң дүрген дуза чедирер маанизың чолзагында ажыл-

дап тур мен. Бо амьлга ам чөвөрби чыл чоокшудуам. Мээң машинама кадан-кеээде кандыг-даа орукче хаштарыңа белең турар. Чолаачы кижизин амьлы харымысалгың. Ол оозал-ондакка таварышпайн кагар болза, кыйгыртыгы эмчилер дүрген чедер, ийчан аарыг кижизидип дузалал-чыны алып болгай.

Бис недеже бир катап малчыларның эртип турар бис, чүтүл херек аларга да дүш-хүндүс-даа эвес хаштар болгай бис.

М. ПОВОВ.
Эртен эмнегезин чолзагыңам.

Өднүктерниң концерти

Чоокта чаа Каа-Хем районунуң Көк-Хаак суурга ол районунуң чаржын турары Тандин районда Балгазын суурнуң Культура базмыңының бот-тыныгыр уран чүтү коллективни концерт көрүзүп чедиш келген. Көк-Хаак

суурнуң чурттакчылары чаржып турар өднүктериниң солун концерттин сокуругап көргөн.

Реданторнуң оралачысы Д. О. БЕГЗИ.

Хүлээп алырын чарлап тур

1967—68 өөредилге чылында Новосибирскиниң консерваторияның, Чөөн-Сибириниң культура институтунга, Мнүсулескинниң культура-чырыдышкын училишезинге, Канскиниң библиотека техникумунга, Красноярскинниң чурулга училишезинге, Рязаның чурулга училишезинге, Иркутскиниң уран чүтү училишезинге конкурстан дашкаар хүлээп алышкыннар барын Тыва АССР-ниң Культура министрствозу чарлап тур.

Хүлээп алышкын болгаш база экзаменнер дугайын дараазында адрестен билнип алгыр: Тыва АССР-ниң Культура министрствозу, кадрлар килдизи. Ленин кудумчузу, бажын № 15, телефон 34—16.

- МАЙ 30-ДЕ**
- НАЙЫРАЛ: Уругларга диринг-чуруттар №1. «Милуха Маклай» 2.15, «Амьдыралдык бедиринде» 12.30, 4.15, 6.45, 10 шактарда.
  - «КАА-ХЕМ»: «Көдөз багык» 2.30, «Дзгар болгаш Крестина» 4.30, 8.30, 8.30 шактарда.
  - ЧАРЖЫ ТЕАТРА: «Галюка» 5.7, 9 шактарда.
  - «ЕНИСЕЙ»: «Мартиңи кыйгыртыңар» 9.40, 11.30, 1.40, «Халда чарна деп ыш» 3.30, 5.30, 7.30, 8.30 шактарда.
  - «ВОСТОК»: «Туттүбөс өкзөн негекчилери» 10.30, 3.5, 7, 9 шактарда.

Улуг-Хем районунуң Жданов аттыг колхозуунун Ийи-Талда комплекслиг бригаданың бригадирин, 1939 чылдан бээр СЭКП көжүтүчү Василий Эрекович ПАВУНУҢ

озал-одакка таварышкан, мөчөөни СЭКП-нде Улуг-Хем райком хамы кызымдал биле дынаптышаан, оон өг-бүлөвинге, төрөдөригге кызымдалың илеретип тур.

редакцияның ажызы:

Кызыл Шетинкин—Бравченко кудумчузу, бажын № 3 ТЕЛЕФОННАР: Редакторнуң 24-63, редакторунуң оралакчыларының 35-24, 25-38, харымысалгыч секретарының 23-35, партияны амьлдар килдизинин 23-54, агитация болгаш пропаганда килдизинин 37-13, көдөз амьл-агыч килдизинин 21-47, үлетип килдизинин 22-64, чагаа, амьлдан болгаш кызыл корреспондентилер база совет тургузуг болгаш амьдырал килдистеринин 21-27, иштик информация килдизинин 20-60, бухгалтерияның 31-75.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинин чанында Парлала эргелелинниң типографиясы. (Кызыл, Шетинкин—Бравченко кудумчузу, 1).

Солун неделяда алды катап үнер

ТС—00465.